

ДІЯЛЬНІСТЬ ГАЛУЗЕВИХ БІБЛІОТЕК У СТВОРЕННІ НАУКОВО-ДОПОМІЖНИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ: ДИХОТОМІЧНІСТЬ ТЕОРЕТИЧНИХ УЗАГАЛЬНЕНЬ Й МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У процесі підготовки бібліографічних видань все більш значущу роль набуває створення спеціалізованих баз даних, що суттєво впливають на процес отримання, упорядкування та представлення науково-бібліографічної продукції. Насамперед це стосується підготовки науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, створення яких відображає як розвиток окремої галузі знань, так і проведення досліджень певної тематичної направленості. За останні десятиліття наукові бібліотеки накопичили значний досвід підготовки інформаційно-бібліографічних видань як в традиційному, так і в електронному вигляді.

В означеному контексті розглянемо завдання та проблеми, які виникають під час створення тематичних науково-допоміжних бібліографічних видань в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ України), зокрема, в процесі бібліографічного відбору документів. Особливо це стосується досліджень з актуальних питань національно-патріотичного виховання та реалізації його завдань у закладах неперервної освіти України, інформаційний супровід якого розпочато в рамках виконання НДР «Відображення розвитку національної освіти і педагогічної думки у друкованих та електронних виданнях» (2017–2019 рр.).

Одним із найбільш розроблених і найбільш розповсюджених різновидів систематичного групування у практичній діяльності бібліографів є історико-хронологічне групування, коли розділи визначаються за історичними періодами, про які йдеться в документах, і розташовуються ці документи у хронологічній послідовності згідно з прийнятою в історичній науці періодизацією. У конкретному випадку підготовки науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Національно-патріотичне виховання в Україні», хронологічні рамки дослідження марковано 2014–2018 рр. Для нас важливо порівняти принципові позиції бібліографів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліографів мережі освітянських бібліотек стосовно вироблення критеріїв до бібліографічного групування документів. Як правило, фахівці мережі визначають хронологічні рамки дослідження, починаючи відбір матеріалів зі здобуття незалежності Україною. Аргументна база нашої розвідки досить логічно обумовлена суспільними подіями початку 2014 р., що, власне, і визначило нижню хронологічну межу дослідження.

Ще одним дискусійним, постійно обговорюваним питанням є розроблення проблемно-орієнтованих баз даних на базі сучасних технологій, що містять тематично пов'язані документи і/або дані, призначені для вирішення теоретичних та прикладних завдань певного виду. Тим самим наукова робота бібліотечних спеціалістів із упорядкування наукових електронних ресурсів, укладання наукової бібліографії розглядається не як допоміжний різновид

інформаційних послуг, а як самостійний невід'ємний пласт сучасного наукового дослідження.

Так, в «класичній» моделі процесу складання науково-допоміжних бібліографічних показників поєднуються традиційні форми опрацювання первинних документів (каталоги, картотеки, колекції) та електронні ресурси, мережеві електронні тематичні ресурси, електронні версії видань. Таким чином, можемо визначити основні структурні елементи побудови бази даних «Національно-патріотичне виховання в Україні» (2014–2018 рр.), які мають включати описи документів, предметні рубрики, гіперпосилання, анотації, що слугували б механізмом для релевантного розкриття джерел інформації. Основними блоками тематичного науково-допоміжного видання упорядниками визначено нормативно-правову базу національно-патріотичного виховання, вивчення національно-патріотичного виховання як наукової проблеми, висвітлення завдань національно-патріотичного виховання в закладах дошкільної, середньої, професійно-технічної, вищої та позашкільної ланок освіти, волонтерська діяльність та проблеми військово-патріотичного виховання дітей та молоді.

Основними джерелами змістового наповнення науково-допоміжного показника, окрім власних електронних ресурсів, стали найбільш авторитетні електронні ресурси, зокрема: відомості з електронного каталогу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, тематичні електронні збірки із електронних репозитаріїв закладів вищої освіти України.

Підсумовуючи результати проведеного огляду деяких проблем створення науково-допоміжних бібліографічних видань засобами проблемно-орієнтованих баз даних, можемо стверджувати наступне: рівень представленості науково-допоміжних бібліографічних показників в науковому інформаційному просторі значно розширюється і набуває рис ієрархічно структурованих тематичних баз даних, що значно поглиблюють та видозмінюють форми репрезентації змісту наукових продуктів, визначають необхідні атрибути, за якими вони повинні бути описані. Прикладами таких проблемно-орієнтованих баз даних на порталі ДНІБ України є структуровані інформаційні масиви з актуальних питань вищої освіти, дошкільної освіти, створення яких дозволило здійснювати глибокий інформаційний пошук необхідних джерел зразу ж після занесення їх у відповідні бази даних. Найближчим часом планується змістове наповнення тематичної бази даних «Національно-патріотичне виховання в Україні» (2014–2018 рр.), яка зорієнтує фахівців у масиві бібліографічних праць з означеної проблеми, сприятиме оперативному інформаційно-бібліографічному обслуговуванню користувачів, виявлятиме вихідний матеріал для створення вторинних інформаційних продуктів, ресурсів, стане необхідним джерелом інформації для укладачів при плануванні та проведенні бібліографічних досліджень.